

PENNEKRASSEN.

De Roos.

I.

Roninginne der bloemen, ja, wel mag men u zoo noemen, pronksieraad van Gods heerlijke schepping, schier overal op aarde bekend al de eeuwen door. Lig uw oorsprong in het Paradijs, waar het eerste zondeloze menschenpaar zich in uw schoone vormen verlustigde en door uw geuren werd verkwikt? Waarom niet? Spreken van u niet de oudste manuscripten, en wordt uw naam niet genoemd in de overleveringen uit overoude tijden; en doet dat alles ons niet gissen, dat uw bakermat ligt in het Oosten, waar de Schepper u misschien plantte aan Hiddékél en Frath, en ons aller moeder u kweekte op de bloembedden van Edens hof?

Gij zijt de vorstin onder uw zusteren, en daarom vraagt uw geschiedenis meer plaats dan de hare. En dan gaan we eerst naar de grijze oudheid, en vragen we, wat de mythe, met een achtergrond van waarheid menigmaal, ons van u te verhalen heeft. En dan hooren we van u in den eeredienst der oude heidensche Perzen. Vishnoe, de onderhouder der wereld, zag hoe Lacksmi, de godin van den rijkdom, zich sluimerend in haar rozenwieg verborg. Door haar schoonheid bekoord, nam hij ze zich tot vrouw. En van toen af, zoo wordt verhaald, werd de roos het zinnebeeld van het goddelijke mysterie, en werd zij door de volken van het Oosten voor heilig verklaard. De Brahmanen zagen hun goden als in een nevel van rozengeur en legden de bloemen aan hun voeten. Het verhaal van een Indische prinses, die in haar tuin een vijver met rozenwater liet vullen, doet ons denken aan den overvloed der schoone bloemen, reeds toen door de dichters bezongen. Ook Japanners en Chineezers kenden reeds vroeg de rozencultuur, en de laatsten schreven aan de roos gezende en booze-geesten-verdrijvende krachten toe. De Siameezers zochten den goeden genius onder een rozenstruik, gelijk den boozen geest onder de cypres.

De Semietische volken stelden de roos op hoogen prijs. In het Oude Testament wordt ze niet genoemd. Wanneer we in Salomo's Hooglied lezen van „de roos van Saron,” (Hoofdst. II:1.) en Jesaja hooren profeteeren van de woestijnen, welke bloeien zullen als de roos. (Hfdst. XXXV:1.) dan hebben we waarschijnlijk te denken aan de wilde narcissen, welke aan de Middellandsche zee in overvloed werden aangetroffen. Chateaubriand verzekert, dat in de vlakke van Saron welriekende tyloozen (*Narcissus tazetta* of *Narcissus poeticus*) werden aangetroffen. In de Apocryfe boeken bij Sirach en in het Boek der Wijsheid wordt de roos herhaaldelijk genoemd, waaruit blijkt, dat onze bloem om haar schoonheid en geur bij de Joden in niet minder achting stond dan bij de Romeinen en Grieken; dat ook zij gaarne er het hoofd mede omkransten, en dat in Palestina vooral de omtrek van Jericho om zijn schoone rozen beroemd was, waarbij men dan vooral niet heeft te denken aan de zogenoemde roos van Jericho, de roodachtig witte bloem zonder steel, zelfs niet in de verte familie van onze roos. Volgens III Maccabeeën VII:15 heette het Middel-Egyptische Ptolemais „de rozendraagster.” Nog heden vindt men in de omgeving dezer stad uitgestrekte rozenplantsoenen, waaruit de in het Oosten zoo zeer gezochte essence wordt bereid. De Grieksche vrouwen naam Rhodé beteekent „roos.” Op geen andere plaats komt de naam der bloem in het Nieuwe Testament voor dan in Hand. XII:13.

In Arabië moet men reeds 1000 jaren vóór Christus rozenwater hebben bereid, en de legende verhaalt, dat Salomo onder de zeldzame bloemen, welke hij van de kustlanden der Roode Zee liet komen, ook de roos in zijn rijk importeerde. Aan de zuidzijde van het paleis zou een overvloed van rozen en leliën hebben gebloeid evenals aan de hoven van Jojakim en Manasse.

Volgens de Talmud was de roos het sieraad van de Israëlitische bruid, en een oud-Joodsche sage verhaalt, dat de roode kleur afkomstig is van het bloed van Abel.

Reeds zeiden we, dat de Egyptenaren vroeg rozen kweekten. Onder de bloemenoffers, welke zij aan de schimmen hunner dooden wijdden, speelt de roos als het symbool der vergankelijkheid een groote rol. Een begraafplaats in den Nijl werd bloemeneiland genoemd.

In de brieven van Semiramis, 20 eeuwen vóór onze jaartelling, is de roos het zinnebeeld van liefde en schoonheid, en in het oude Perzië noemde men ze „het licht der bloemen” en „het oog der bloemenwereld,” „de bloem bij uitnemendheid.”

Dat alle Indo-Europeesche volken reeds vóór het verlaten hunner oorspronkelijke woonplaatsen de roos met een en hetzelfde woord aanduiden, wordt door de taalvorschers uit de verwantschap der wortels in de Indische, Medische, Slavische, Grieksche en Germaansche talen van Westelijk-Oost-Azië bewezen. Het Perzische „Gül,” synoniem met „bloem,” blijkt verwant met „ward,” „rhodon,” „ouvert” uit andere taalstammen. Bij de verovering van Perzië in 1519 vond men daar in alle tuinen en hoven in overvloedige mate de honderdbladerige roos, bezongen met den nachtegaal (bûlbûl) als boden van de lente. De woorden zelve gaven een geschikt slotrijm. Tal van dichters verheerlijkten in erotische versen bloem en vogel, welke, verwond door de doornen, met zijn bloed witte rozen rood verfte.

Kaschmir viert zijn rozenfeest, wanneer de eerste bloemen ontsluiten. Manden rozen worden uitgestrooid en heeten geluk aan te brengen. De rozenwijn van Galistar maakte den strengsten vorst barmhartig. De nagedachtenis van den Perzischen dichter Hafis, die o. a. ook Allah vereerde in zijn rozenschepping, wordt gehuldigd in de rozencultuur op zijn graf. De bewoners van het naburige dorp Keffer houden zich bezig met het vervaardigen van rozenwater, dat over geheel Indië wordt verzonden evenals het „aetgryl,” de rozenolie, welke tegen goud wordt opgewogen en als luxeartikel werd gebruikt door den Groot-Mogol en de prinsessen. De reeds genoemde Hafis dichtte zijn „rozentuin van Sadi,” en Fasli schreef een liefdesroman, waarin hij den strijd der jaargetijden en de liefde van den nachtegaal tot de roos schildert. Nog sproeit men in Perzië met rozenwater, en in de woningen der aanzienlijken worden dikwijls rozenbladeren gestrooid.

De bijzonder reinigende kracht, welke men aan de roos toeschreef, deed Saladin bij de herovering van Jeruzalem in 1187 de door de kruisvaarders in een kerk veranderde moskee van Omar opnieuw met rozenwater reinigen; en ook zou de Sophiakerk te Constantinopel in 1453 door Mohammed II met vele duizenden maten rozenwater zijn gereinigd, vóór zij ter vereering van den profeet in gebruik werd genomen. Turkije kreeg zijn fabel van de roos en den vlinder, later in de Duitsche poëzie overgegaan; het wikkelde de pasgeboren kinderen van den harem in rozenbladeren, en het jubelde Indië zijn rozenzangen na.

Koningin der bloemen, gij hebt uw zegetocht gemaakt van de oevers der Ganges en het in rozen gehulde Iran door geheel Azië; maar gij zijt ook overgebracht naar ons werelddeel, en wij willen u daarheen volgen, en u later wederzien in het bloemenrijke land der Hellenen!

L. K.

V A R I A.

't Kon anders zijn.

„Ik had vandaag een kwaden dag;
In niets ging 't nu eens naar mijn wenschen.” —
Licht, dat het straks een beste blijken mag:
God oordeelt en bestelt het anders dan wij, menschen.

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Quenastslag. — Slecht. — Alsdan. — Aan. — Langen. —
Treek. — Vers. — Betuun. — Corelli.

Onze lezer X. te IJ. vraagt inlichting omtrent het woord „Quenastslag,” dat in Zeeland gebruikelijk is. Een vak-kundige vriend aldaar was zoo goed ons het volgende mee te deelen:

Voor 't begrinten der wegen op Z.-Beveland gebruikt men steenslag; dat is 't afval van de Belgische steengroeven, t. w. basaltsteenslag en quenastslag. De stukken worden mechanisch gestampt, vandaar het „quenastslag.” Quenastkeien zijn zeer groote, vierkante straatkeien (grijs-achtig); basalt is blauw-grijs, goedkoop, doch meer aan slijtage onderhevig; vandaar dat men overal de (duurdere) quenastkeien gebruikt.

Van M. te IJ. kregen we vijf vragen:

1. Psalm 19 : 8b: — de getuigenis des Heeren is gewis, den slechten wijsheid gevende. Hoe is dit te verstaan?

Antw. — Het woord *slecht* beduidt oorspronkelijk *eenvoudig*, gelijk met het andere. Zoo in: „recht en slecht.” Iets „slechten” is: het met den grond gelijk maken. In vele uitgaven staat dan ook reeds: „eenvoudigen.”

2. Matth. 25 : 1a: *Alsdan* zal het Koninkrijk der hemelen gelijk zijn aan tien maagden. Hoe dit te verstaan?

Antw. — „Als” is hier gelijk in „alstoen” eigenlijk overbodig, een van die dubbele uitdrukkingen, die oudtijds meer voorkwamen. Nog hoort men wel: „als dat,” b.v.: „Ik weet als dat hij, enz.” — Hier is dus *dan* voldoende.

3. Matth. 6 : 28: En wat zijt gij bezorgd voor de kleeding? *Aanmerkt* de leliën des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet en spinnen niet. Hoe dit te verstaan?

Antw. — Saamstellingen met *aan* laten dikwijls het dubbel gebruik toe, waarbij het voorvoegsel al of niet scheidbaar is, b.v.: „Ik bid aan” en „ik aanbid,” wat in den grond der zaak hetzelfde is. Aanmerken, aanzien, kwamen vroeger bijna altijd onscheidbaar voor. Zie dezen tekst. Ook zegt men in het Vlaamsch nog: „aanziet de kinderen.” „Aanmerken,” gelijk het hier voorkomt, is verouderd, en beduidt: „letten op.”

4. Ruth 2 : 14c: — en hij *langde* haar geroost koren, en zij at en werd verzadigd, en hield over. Hoe is dit te verstaan?

Antw. — *Langen* is gevormd van „lang,” en beduidt: *uitstrekken tot*, toereiken, waardoor het thans ook is vervangen.

5. Psalm 5 : 9 (rijm):

Hun tong tracht vleiend ons door *treken*
Naar 't hart te steken.

Hoe is dit te verstaan?

Antw. — *Treek* is een oud woord voor *list*, looze zet. 't Is het Engelsche *trick*, en ook te vinden in het Fransche *tricher*, misleiden. Van keizer Karel V werd soms gezegd: „Charles qui triche,” d.i.: Karel, die niet valt te vertrouwen.

Een laatste vraag van dezelfde betreft het woord *vers*, als onderverdeling van den Bijbel.

Dit woord heeft verschillende beteekenissen. Het duidt aan een niet te groot gedicht; een deel van een gedicht, als dit regelmatig gesplitst is; een enkelen regel van een gedicht; en eindelijk in proza alleen de bekende onderafdeelingen in den Bijbel. (Deze zijn van menschenlijken oorsprong en vaak zeer ongelukkig gemaakt.)

De heer G. D. te H. schrijft nog: *Betuun* beteekent *betuind*, dus omgeven door een tuin of haag. (tuin beteekende oorspronkelijk haag of heining.) Wat *betuind* of *betuun* was, was dus beperkt of begrensd. Vandaar de fig. beteekenis van schraal. In Overijsel, waar tuin als tuun wordt uitgesproken, zegt men b.v.: De appels zijn dit jaar *betuun*, d.w.z.: er zijn niet veel appels.

Wat dunkt u van deze verklaring?

Ik heb ook eens 'n verklaring gehoord van den bol, het kruis en den haan, die men op vele kerktorens aantreft.

De bol beteekent de wereld, het kruis het Christelijk geloof en de haan de wachter. De beteekenis van het geheel is dus: Het Christelijk geloof zal op aarde zegevieren, wanneer men de wacht houdt over de leer.

Wat dunkt u hiervan? Is over deze symbolen al niet eens vroeger van gedachten gewisseld; ik meen het vorige jaar?

Antw. — Wat de geachte inzender omtrent „betuun” opmerkt, klinkt zeker vrij wat aannemelijker dan de gissing, die ik waagde. Ik heb maar één ernstig bezwaar. En dat is het wegvallen van de deelwoordelijke *d* aan het slot. Dit toch komt uiteraard hoogst zelden voor, doch mogelijk blijft het.

Wat het tweede betreft, zeker is eenigen tijd geleden in „Tim.” over deze zinnebeelden gesproken. Wat den haan aangaat, zou ik de meening van onzen inzender niet deelen. Niet alleen toch wordt vaak de haan door een ander teeken vervangen, maar ook komt hij wel alleen voor, evenzoo bol en kruis samen. Blijkbaar is de haan het beeld der waakzaamheid in het algemeen, en tevens de verkondiger der uren of nachtwaker. Als wachter over de leer is hij stellig niet op den toren besteld.

We zeggen den heer D. vriendelijk dank. Zijn opmerkingen brengen ons al weer iets verder.

G. J. H. te A. — Over de werken van Marie Corelli is vroeger in „Timotheüs” uitvoerig gesproken, en het gaat moeilijk, dat nu reeds nog eens te doen. Daarom slechts dit:

In wat u over stijl en beschrijving zegt, is veel waars; die komen natuurlijk het best uit als men het oorspronkelijke leest. Er zit in vele dezer boeken iets aangrijpends en krachtigs.

Maar de schoonheid in vorm, de oorspronkelijkheid, enz., nemen niet weg, dat de *strekking* dezer werken toch niet is wat wij als Christenen verlangen. Wat de Schrift leert is niet zelden allesbehalve overeenkomstig hetgeen in de boeken van Corelli wordt voorgesteld. De fantasie speelt er een groote rol, en het Christelijk geloof staat, zacht gezegd, niet op den voorgrond; veeleer zekere wijsbegeerte en levensbeschouwing. Als leesstof voor jonge meisjes is er mijns inziens wel wat beters te vinden.

A. J. H.

V A R I A.

Kennis.

'k Heb velen komen zien en gaan,
Wier roerslen 'k kon doorgronden,
Gelijk het doel waarnaar ze stonden.
Maar als 'k mij zelf wil gadeslaan,
Dan is 't of wolken me overdekken,
Mijn wezen aan mijn blik onttrekken;
En 'k zeg met bitter zielsverdriet,
Helaas, mijzelven ken ik *niet*.

Des is het goed, dat God mij kent.
Schoon *ik* voor zelfbedrog moog' vreezen,
Hij kent mijn diepste en innigst wezen,
De zielskwaal, die Hij kan genezen;
Hij, die Zijn werk in mij volendt.

A. J. H.